
DULAMĂ Maria Eliza, 2010. *Didactică axată pe competențe*. Presa Universitară Clujeană, ISBN 978-973-610-991-1

Florentina Ciomoș¹

Lucrarea apărută la Editura Presa Universitară Clujeană în anul 2010 este structurată pe zece module și se adresează studenților și profesorilor, în special, celor care abordează domeniul geografie.

În primul modul se prezintă „Curriculumul școlar”. Se clarifică, mai întâi, conceptul de curriculum și se detaliază tipologiile curriculare utile și altor discipline de învățământ.

În modulul al doilea, se stabilește relația dintre idealul educațional, finalitățile sistemului de învățământ din România și obiectivele geografiei, relația dintre competențe, cunoștințe și obiectivele operaționale. Se precizează obiectivul actual al învățământului românesc: dobândirea competențelor de către elevi și studenți, în strânsă relație cu cele opt domenii de competențe-cheie recomandate de Comisia Europeană. Deoarece este o schimbare de paradigmă, de la centrarea pe obiective la centrarea pe competențe, după definirea conceptului de competență și precizarea caracteristicilor esențiale, se prezintă o modalitate de detaliere a ansamblului de cunoștințe integrate unei competențe și relația care există între competențe și obiective, inclusiv cele operaționale. Pentru a clarifica la nivel teoretic diversele formulări referitoare la competențe, se prezintă o tipologie a competențelor, în care se evidențiază mai multe tipuri de competențe, situate pe trepte ierarhice diferite. Pentru a oferi un sprijin profesorilor și elevilor în dobândirea competențelor-cheie și pentru a avea un suport în derivarea competențelor generale și a celor specifice fiecărei discipline de învățământ, se realizează o prezentare detaliată a celor opt domenii de competențe-cheie.

Deoarece autoarea consideră că formularea competențelor generale și a celor specifice din programele școlare analizate nu facilitează proiectarea activității didactice și nici dobândirea competențelor de către elevi, pe baza teoriei și practicii prezentate în lucrare, a reformulat aceste competențe la disciplina Geografie. Pentru a oferi profesorilor, elevilor și studenților o metodologie cât mai simplă, mai clară și mai eficientă, autoarea a formulat competențele într-un mod mai simplu, dar riguros și explicit. De exemplu, dacă *domeniul de competență* este analiza, o *competență generală*, la Geografie poate fi analiza hărții, iar *competențele specifice*, care derivă din ea pot fi: analiza hărții climatice, analiza hărții sinoptice, analiza hărții geomorfologice etc. O persoană care are competența de a analiza o hartă sinoptică nu are, în mod implicit, competența de a analiza o hartă geologică. Autoarea face distincție, astfel, între competența generală de a analiza un text și competențele specifice de a analiza literar un text sau de a analiza gramatical un text (la limba și literatura română). Autoarea remarcă faptul că, dacă la formularea domeniului de competență nu este asociat un element de conținut, la formularea competențelor generale (hartă – element de conținut) și a competențelor specifice (hartă sinoptică – element de conținut) este necesară includerea elementor de conținut.

Autoarea constată că, prin înlocuirea în programele școlare a obiectivelor-cadru și a celor de referință cu competențe, s-ar putea deduce că ar trebui să renunțăm la obiective, ceea ce nu este

¹ Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, Romania

dezirabil. În lucrare se subliniază că un obiectiv este un deziderat, iar competența este un rezultat real, care poate fi evaluat. Prin urmare, formarea unei competențe constituie, de fapt, ținta unui obiectiv. Când se vizează formarea competenței specifice analiza hărții climatice, obiectivul operațional corelat cu aceasta poate fi: elevii vor fi capabili să analizeze *Harta climatică a lumii* (sau să analizeze *Harta climatică a Europei* sau să analizeze *Harta climatică a României*). Se remarcă faptul că, în formularea competenței specifice nu se precizează titlul hărții, ci doar tipul ei. Elevii pot dobândi, astfel, competența de a analiza harta climatică prin analizarea unei hărți climatice referitoare la un anumit spațiu.

În lucrare se sesizează faptul că un copil începe să își formeze competența de comunicare în limba maternă încă din primii ani de viață, totuși, el ajunge să dobândească această competență la un nivel mediu sau superior (expert) prin implicarea în situațiile de învățare la grădiniță, la școală și la facultate. În fiecare dintre aceste situații de învățare, cel care învață urmărește să atingă anumite obiective operaționale, mai mult sau mai puțin conștientizate. Formularea riguroasă a unei competențe facilitează proiectarea și organizarea unor activități de integrare pentru formarea acelei competențe, urmată de o activitate în care se evaluează dacă elevul a dobândit acea competență. Pe parcursul lucrării se prezintă atât situații de învățare în care se urmărește realizarea unor obiective operaționale, cât și activități de integrare pentru formarea competențelor (parțial detaliate).

În modulul al treilea se prezintă conținutul învățământului la geografie și produsele curriculare. După prezentarea conceptului de conținut al învățământului, se prezintă caracteristicile conținutului învățământului la geografie, criteriile de selecție a conținutului învățământului la geografie, factorii care determină integrarea și ierarhizarea conținutului învățământului de geografie. În partea a doua a acestui modul se prezintă produsele curriculare (produse curriculare principale și produsele curriculare specifice activității de proiectare didactică). Produsele curriculare sunt prezentate cu rigurozitate științifică și explicitate pertinent.

În modulul al patrulea se prezintă modul de utilizare a metodologiei didactice în lecție. Se precizează detalii referitoare la alegerea strategiilor, a metodelor, a procedeeleor și tehnicilor didactice în predarea-învățarea geografiei. Se insistă asupra importanței alegerii corecte a strategiilor, a metodelor, a procedeeleor și a tehnicilor didactice, pentru ca actul didactic să fie realizat cu o eficiență maximă.

Modulul al cincilea este dedicat utilizării mijloacelor de învățământ în lecție. Mai întâi se prezintă conceptul de mijloc de învățământ, funcțiile mijloacelor de învățământ, clasificarea mijloacelor de învățământ, apoi se detaliază modalități de integrare a mijloacelor de învățământ în lecție. Modul de utilizare a metodologiei didactice și a mijloacelor de învățământ este abordat din perspectiva competențelor. Spre exemplificare, se prezintă mai multe aplicații care vizează ca scop formarea competențelor de a analiza și interpreta fotografii, de a analiza și interpreta harta, de a analiza și interpreta desenele schematice, de a analiza și interpreta o diagramă.

Modulul al șaselea este dedicat utilizării computerului în activitatea didactică. Se clarifică mai mulți termeni: instruire asistată de calculator, software educațional, tehnologia informației etc. Ca exemple de bună practică se prezintă modul de utilizare a slide-show-urilor în activitatea didactică și utilizarea platformei AEL în lecțiile de geografie.

În modulul al șaptelea se prezintă situații de învățare și activități de integrare pentru formarea competențelor. În prima parte a modulului se detaliază structura situației de învățare, caracteristicile situației de învățare, funcțiile situației de învățare, clasificarea situațiilor de învățare și modul de proiectare a situației de învățare. În partea a doua a modulului se analizează activitățile de integrare pentru formarea competențelor și demersul unei activități de integrare pentru formarea competenței.

Modulul al optulea este dedicat evaluării rezultatelor elevilor. Deoarece în sistemul de învățământ românesc evaluarea este încă focalizată pe cunoștințe, nu pe competențe, în acest modul se prezintă evaluarea din această perspectivă. Se detaliază funcțiile evaluării, tipurile de evaluare, metode și tehnici de evaluare orală, scrisă și practică. La finalul modulului se prezintă unele metode de evaluare complexă și se fac referiri la autoevaluare și interevaluare.

În exemplele prezentate ca repere teoretice și metodologice, autoarea integrează diverse grile de evaluare a competențelor, cu diverse structuri și care oferă mai multe căi de evaluare, mai mult sau

mai puțin subiective. Se remarcă faptul că gradul de subiectivitate în evaluarea competențelor depinde de competența profesorului, în special, în specialitate, adică, dacă profesorul posedă el însuși competența pe care o evaluează. De exemplu, un profesor care nu știe să elaboreze la nivel superior (expert) un referat, nu va fi capabil să evalueze competența altei persoane de a elabora un referat. Prin urmare, un profesor nu îi poate sprijini pe elevi sau pe studenți să dobândească competențe pe care el nu le are deja și pe care nu le poate detalia într-un mod explicit.

În ultimele două module se face o prezentare asupra proiectării lecției. Pentru a oferi instrumente de lucru profesorilor, se actualizează unele modele de structurare a lecției ținând cont de competențe și se prezintă mai multe proiecte de lecții. În antetul proiectelor de lecții autoarea introduce competențe transferabile sau transversale, competențe generale și competențe specifice (de la caz la caz) urmărite a fi realizate *parțial* în acea lecție, argumentând că o competență nu poate fi realizată într-un interval mic de timp (o oră). Pentru a oferi modele utilizabile de către profesori, se detaliază desfășurarea lecției pornind de la precizarea competenței/competențelor și a obiectivelor vizate în situația de învățare sau în activitatea de integrare pentru formarea competenței. În acest modul sunt prezentate mai multe modele de structurare a lecției: modelul tradițional; modelul învățării secvențiale a cunoștințelor în lecție (ISC); modelul „Evocare – Realizarea sensului – Reflecție” (ERR); modelul „Știu – Vreau să știu – Am învățat” (SVSI); modelul „învățării prin explorare și descoperire” (IED); modelul „învățării directe sau explicite” (IDE). În anexe se prezintă câteva proiecte structurate conform acestor modele. Exemplele prezentate de autoare sunt foarte utile desfășurării activității didactice la geografie.